

Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Mevcut Durumu ve Farklı Ülkelerle Karşılaştırılması

Yrd. Doç. Dr. Yavuz BOLAT

2. Baskı

Yrd. Doç. Dr. Yavuz BOLAT

Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Mevcut Durumu ve Farklı Ülkelerle Karşılaştırılması

ISBN 978-605-318-440-9

DOI 10.14527/9786053184409

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2017, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mayıs 2016, Ankara

2. Baskı: Haziran 2017, Ankara

Yayın-Proje: Özlem Sağlam

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.

İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105

Yenimahalle/ANKARA

(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Mesleki ve teknik eğitim, önemli bir eğitim alanı olmakla birlikte ihmal edilmesi düşünülemez bir özelliğe sahiptir. Üretim toplumu olma yolunda ilerleyen ülkelerin bu alana gereken önemi göstermeleri gerekir. Aksi takdirde ülkeler, üretim alanlarında ve bir üst noktada ar-ge ve inovasyon çalışmalarını yapacak, bu çalışmalardan ortaya çıkan yenilikleri üretecek nitelikli işgücü eksikliği sorunu yaşayacaktır.

Bu kitap “Türkiye’de mesleki-teknik eğitimin mevcut durumunu betimleyip farklı ülkelerle karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle Türkiye için yeni bir mesleki-teknik eğitim modeli önerisi geliştirmek” amacıyla hazırlanmıştır. Karşılaştırmalı mesleki ve teknik eğitim araştırması özelliğindeki bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında, 2015 yılında Prof. Dr. Ülker Akkutay’ın tez danışmanlığında yapılan doktora tezinin yayına hazırlanmış halidir.

Bu kitap, Türkiye’de mesleki-teknik eğitimin mevcut durumunu ortaya koymayı hedeflerken aynı zamanda ABD, Avustralya, Almanya, Fransa, İngiltere ve Japonya gibi farklı ülkelerin mesleki ve teknik eğitimlerine karşılaştırmalı bir bakış açısını da içinde barındırmaktadır. Ayrıca Türkiye’deki mesleki ve teknik eğitimin paydaşlarına söz hakkı veren bir durum çalışmasının içerisinde yer alması bu kitabı diğer çalışmalardan ayıran önemli bir özelliktir. Bu çalışmada, Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin değişik paydaş alanlarından 101 katılımcı yer almıştır. Bu paydaş grubunu; meslek lisesi öğrencileri, meslek yüksekokulu öğrencileri, meslek lisesi öğretmenleri ve yöneticileri, meslek yüksekokulu öğretim görevlileri ve yöneticileri, mesleki-teknik eğitim alanında akademik çalışmaları olan akademisyenler, MEB, işveren, işgören ve temsilcileri ile STK’lar oluşturmaktadır. Kitap içerisindeki bu durum çalışması, Türkiye’de alanın mevcut durumu hakkında bilgi vermesi açısından araştırmayı önemli kılan noktalardan birisidir.

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimle ilgili alanyazın tarandığında farklı ülkeleri içeren karşılaştırmalı bir mesleki-teknik eğitim konusunun bu araştırmalarda çalışılmadığı saptanmıştır. Bu nedenle bu kitap, Türkiye’de uzun yıllar ihmal edilen mesleki ve teknik eğitim alanında önemli bir boşluğu da dolduracaktır.

Bu kitap on bir bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mesleki ve teknik eğitim ile karşılaştırmalı eğitime, ikinci bölümde mesleki ve teknik eğitimin amacına, yasal dayanakları, mesleki ve teknik eğitim uygulama örneklerine, Türkiye’de yapılmış ulusal ve uluslararası projelere, alandaki program geliştirme çalışmalarına, üçüncü bölümde incelenen ülkelerin genel özelliklerine, dördüncü bölümde bu ülkelerdeki mesleki ve teknik eğitimin kapsamına, beşinci bölümde teknik eğitim veren ortaöğretim okulları ve programlarına, altıncı bölümde mesleki ve teknik eğitim veren yükseköğretim okulları ve bu okulların mesleki eğitim programlarına, yedinci bölümde ülkelerin mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştirme modellerine, sekizinci bölümde ülkelerin mesleki ve teknik eğitim finansmanına,

dokuzuncu bölümde ABD, Avusturalya, Almanya, Fransa, İngiltere, Japonya'daki mesleki ve teknik eğitim uygulamaları ile Türkiye'deki durum arasındaki farklılıkları ve benzerliklerine, onuncu bölümde Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin paydaşlarının mesleki-teknik eğitimin mevcut durumuna ilişkin görüşlerine ve onbirinci bölümde ise araştırma sonuçlarıyla Türkiye için geliştirilen model önerisine yer verilmektedir.

Bu çalışmanın fikri temellerinin atılmasından kitap olma noktasına kadar geçen zorlu süreçlerde önemli katkılarını ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen bilim insanı Saygı Değer Hocam Prof. Dr. Ülker AKKUTAY'a en derin şükranlarımı sunarım. Araştırmaya eleştirileri ve düşünceleriyle yaptıkları katkılardan dolayı Sayın Prof. Dr. Ahmet MAHİROĞLU ve Sayın Doç. Dr. Melek ÇAKMAK'a, yanımda olduklarını hep hissettiğim babama, anneme; bana zaman ayırarak sabırla bekleyen canım eşim Serap'a ve biricik oğlumuz Doruk Alp'e teşekkürler ediyorum.

Yrd. Doç. Dr. Yavuz BOLAT

Ankara, 2017

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Mesleki ve Teknik Eğitim	2
1.2. Karşılaştırmalı Eğitim.....	10

2. BÖLÜM

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM, YASAL DAYANAKLAR, KURUMLAR VE UYGULAMALAR

2.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Amacı.....	15
2.2. Mesleki ve Teknik Eğitimi Düzenleyen Yasal Kaynaklar	19
2.2.1 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu.....	20
2.2.2. 4702 Sayılı Kanun ve Mesleki ve Teknik Eğitim	24
2.2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	27
2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim Uygulamaları	31
2.3.1. Kurum (Okul) Odaklı Mesleki ve Teknik Eğitim	33
2.3.2. Okul- İşyeri Odaklı Mesleki ve Teknik Eğitim.....	34
2.3.3. Modüler Sistem Yaklaşımlı Mesleki ve Teknik Eğitim.....	35
2.3.4. Sektör Odaklı Mesleki ve Teknik Eğitim	38
2.4. Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Proje ve Programları	42
2.4.1. Ulusal Projeler	42
2.4.1.1. Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi (OSANOR)	42
2.4.1.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi (METEP)	43
2.4.1.3. Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (METGE)	43
2.4.1.4. Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi (LİMME).....	44
2.4.1.5. Mesleki Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi	45
2.4.1.6. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (MEGEP).....	44
2.4.1.7. Okul-Sanayi Eğitim Programları Projesi (OSEP).....	46
2.4.1.8. Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Beceri'10 Projesi.....	47

2.4.1.9 Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi.....	48
2.4.1.10. Meslekî Becerilerin Geliştirilmesi Projesi (MESGEP).....	50
2.4.1.11. Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenmenin Geliştirilmesi Projesi	52
2.4.2. Uluslararası Programlar	54
2.4.2.1 Leonardo Da Vinci Programı.....	56
2.5. Mesleki-Teknik Eğitimde Program Geliştirme	59

3. BÖLÜM

TÜRKİYE, ABD, AVUSTURALYA, ALMANYA, FRANSA, İNGİLTERE VE JAPONYA'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1. Türkiye	73
3.2. Almanya	75
3.3. Amerika Birleşik Devletleri	76
3.4. Avustralya.....	78
3.5. Fransa.....	80
3.6. İngiltere.....	81
3.7. Japonya	83

4. BÖLÜM

TÜRKİYE, ABD, AVUSTURALYA, ALMANYA, FRANSA, İNGİLTERE VE JAPONYA'DA MESLEKİ-TEKNİK EĞİTİMİN KAPSAMI

4.1. Türkiye.....	87
4.2. Almanya	95
4.3. Amerika Birleşik Devletleri	101
4.4. Avustralya.....	108
4.5. Fransa.....	114
4.6. İngiltere.....	117
4.7. Japonya	121

5. BÖLÜM**MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM VEREN ORTAÖĞRETİM OKULLARI
VE BU OKULLARIN MESLEKİ EĞİTİM PROGRAMLARI**

5.1. Türkiye.....	125
5.2. Almanya	128
5.3. Amerika Birleşik Devletleri	132
5.4. Avustralya.....	134
5.5. Fransa.....	138
5.6. İngiltere.....	142
5.7. Japonya	144

6. BÖLÜM**MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM VEREN YÜKSEKÖĞRETİM
OKULLARI VE BU OKULLARIN MESLEKİ EĞİTİM PROGRAMLARI**

6.1. Türkiye.....	147
6.2. Almanya	152
6.3. Amerika Birleşik Devletleri	157
6.4. Avustralya.....	160
6.5. Fransa.....	163
6.6. İngiltere.....	167
6.7. Japonya	169

7. BÖLÜM**MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİME ÖĞRETMEN YETİŞTİRME
MODELLERİ**

7.1. Türkiye.....	173
7.2. Almanya	180
7.3. Amerika Birleşik Devletleri	183
7.4. Avustralya.....	186
7.5. Fransa.....	188
7.6. İngiltere.....	191
7.7. Japonya	193

8. BÖLÜM

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN FİNANSMANI

8.1. Türkiye.....	197
8.2. Almanya	202
8.3. Amerika Birleşik Devletleri	206
8.4. Avustralya.....	209
8.5. Fransa.....	211
8.6. İngiltere.....	212
8.7. Japonya	215

9. BÖLÜM

ABD, AVUSTURALYA, ALMANYA, FRANSA, İNGİLTERE, JAPONYA'DAKİ MESLEKİ-TEKNİK EĞİTİM UYGULAMALARI İLE TÜRKİYE'DEKİ DURUM ARASINDAKİ FARKLILIKLAR VE BENZERLİKLER

9.1. Genel Özellikleri.....	219
9.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Kapsamı	222
9.3. Mesleki ve Teknik Veren Ortaöğretim Okulları ve Bu Okulların Mesleki- Teknik Eğitim Programları	225
9.4. Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Yükseköğretim Okulları ve Bu Okulların Mesleki Eğitim Programları.....	229
9.5. Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme Sistemleri	232
9.6. Mesleki ve Teknik Eğitimin Finansmanı.....	234

10. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN PAYDAŞLARININ MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN MEVCUT DURUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

10.1. Öğrenci Görüşleri	247
10.1.1. Öğrencilerin MTE'yi Tercih Etme Nedenleri.....	247
10.1.2. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullarındaki Öğrenme-Öğretme Ortamına İlişkin Görüşleri	249
10.1.3. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimde Uygulanan Modüllere İlişkin Görüşleri.....	252

10.1.4. Öğrencilerin Okulda Almış Oldukları Eğitimin Mesleği Yapmalarına Katkısına İlişkin Görüşleri.....	254
10.1.5. Öğrencilerin Eğitimcilere İlişkin Görüşleri	257
10.1.6. Öğrencilerin Lise Eğitiminden Sonra Mesleki ve Teknik Eğitime Geçişteki Mevcut Duruma İlişkin Görüşleri	259
10.1.7. Öğrencilerin Staj uygulamalarına İlişkin Görüşleri.....	261
10.1.8. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri.	263
10.1.9. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Çözüm Önerileri	266
10.1.10. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentileri	268
10.2. Öğretmen Görüşleri.....	269
10.2.1. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	270
10.2.2. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Çözüm Önerileri	273
10.2.3. Öğretmenlerin MEB'in Rolüne İlişkin Görüşleri	277
10.2.4. Öğretmenlerin Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Görüşleri	280
10.2.5. Öğretmenlerin MTE Uygulamaları Açısından Okulun Durumuna İlişkin Görüşleri	283
10.2.6. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimde Uygulanan Modüllere İlişkin Görüşleri	285
10.2.7. Öğretmenlerin Ortaöğretim Sonrası Mesleki ve Teknik Eğitime Sınavsız Geçiş İlişkin Görüşleri.....	288
10.2.8. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelen Öğrenci Profiline İlişkin görüşleri.....	290
10.2.9. Öğretmenlerin Teknik Eğitim Fakültelerinin Kapatılmasına İlişkin Görüşleri.....	293
10.2.10. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimcilerinin Öğretmenlik Mesleği Açısından Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri.....	295
10.2.11. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Yönetsel Sorunlarına İlişkin Görüşleri	297
10.2.12. Öğretmenlerin Geleceğin Mesleki ve Teknik Eğitimine İlişkin Görüşleri.....	298
10.2.13. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	301
10.2.14. Öğretmenlerin Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Geleceğine İlişkin Görüşleri	304

10.3. MEB ve STK Temsilcilerinin Görüşleri.....	306
10.3.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri	306
10.3.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Çözüm Önerileri.....	308
10.3.3.MEB'in Rolüne İlişkin Görüşleri	310
10.3.4. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Görüşleri	311
10.3.5.MTE Uygulamaları Açısından Okulun Durumuna İlişkin Görüşleri	312
10.3.6.Mesleki ve Teknik Eğitimde Uygulanan Modüllere İlişkin Görüşleri	314
10.3.7.Ortaöğretim Sonrası Mesleki ve Teknik Eğitime Sınavsız Geçişe İlişkin Görüşleri	315
10.3.8.Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelen Öğrenci Profiline İlişkin Görüşleri .	317
10.3.9. Teknik Eğitim Fakültelerinin Kapatılmasına İlişkin Görüşleri	318
10.3.10.Mesleki ve Teknik Eğitimin Yönetmelik Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	320
10.3.11. Geleceğin Meslek ve Teknik Eğitimine İlişkin Görüşleri	321
10.3.12. Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentilerine İlişkin Görüşleri	322
10.3.13.Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Geleceğine İlişkin Görüşleri	323
10.4. İşveren ve İşgören Görüşleri.....	325
10.4.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri	325
10.4.2. Mesleki ve Teknik Eğitimdeki Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri.....	326
10.4.3. MEB'in Rolüne İlişkin Görüşleri	328
10.4.4 Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Görüşleri	328
10.4.5. MTE Uygulamaları Açısından Okulun Durumuna İlişkin Görüşleri	329
10.4.6. Ortaöğretim Sonrası Mesleki ve Teknik Eğitime Sınavsız Geçişe İlişkin Görüşleri	331
10.4.7. Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelen Öğrenci Profiline İlişkin Görüşleri	331
10.4.8. Geleceğin Mesleki ve Teknik Eğitimine İlişkin Görüşleri	333
10.4.9.Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	334
10.4.10.Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Geleceğine İlişkin Görüşleri	335

11. BÖLÜM

SONUÇLAR

11.1. Sonuçlar.....	343
11.1.1. Ülkelerin Mesleki ve Teknik Eğitime Temel Teşkil Eden Genel Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	343
11.1.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Kapsamına İlişkin Sonuçlar.....	343
11.1.3. Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Ortaöğretim Okulları ve Bu Okulların Mesleki Eğitim Programlarına İlişkin Sonuçlar.....	344
11.1.4. Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Yükseköğretim Okulları ve Bu Okulların Mesleki Eğitim Programlarına İlişkin Sonuçlar.....	345
11.1.5. Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretmen Yetiştirme Politikalarına İlişkin Sonuçlar.....	346
11.1.6. Mesleki ve Teknik Eğitimde Finansman Kaynaklarına İlişkin Sonuçlar.....	347
11.1.7. Ülkelerin Mevcut Mesleki ve Teknik Eğitim Uygulamalarının Benzer ve Farklı Yönlerini İlişkin Sonuçlar	348
11.1.8. Türkiyede Mesleki ve Teknik Eğitimin Paydaşlarının Mesleki-Teknik Eğitimin Mevcut Durumuna İlişkin Görüşlerine Ait Sonuçlar	348
11.2. Öneriler	350
11.2.1. Mesleki ve Teknik Eğitime İlişkin Geliştirilen Model Önerisi.....	350
11.2.1.1. Mesleki ve Teknik Eğitimden Sorumlu Güçlü Bir Kurumun Oluşturulması.....	351
11.2.1.2. Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Okulların Reformu	351
11.2.1.3. Öğrenci Niteliklerinin Düzenlenmesi	355
11.2.1.4. Öğretmen Nitelikleri ve Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Düzenlenmesi.....	357
11.2.1.5. Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinin Yapılandırılması	359
11.2.1.6. Olumlu Toplumsal Algının Oluşturulması.....	361
EKLER.....	365
KAYNAKÇA.....	369

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye'de 2014-2015 Yılı Mesleki-Teknik Eğitimdeki Öğrenci Sayıları.....	8
Tablo 2. Karşılaştırmalı Eğitim Çalışmalarında Kullanılan Araştırma Modelleri	13
Tablo 3. 2014 Yılı Legatum Refah Endeksi.....	14
Tablo 4. Temel Mesleki Eğitim ile Teknik Eğitimin Farkları	17
Tablo 5. Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Mesleki-Teknik Eğitim Uygulama Örnekleri	32
Tablo 6. Bir Modülün Aşamaları	36
Tablo 7. Geleneksel Eğitim Süreci ve Sektör Odaklı Eğitim Süreci	39
Tablo 8. Türkiye'de 2014 Yılında En Fazla Yetenek Açığı Olan Meslek Alanları	40
Tablo 9. METEK Projesi Kalite Güvence Sistemi.....	49
Tablo 10. MESGEP Kapsamındaki Özel Politika Gerektiren (Dezavantajlı) Gruplar.....	51
Tablo 11. MESGEP Kapsamında Açılacak Kurslara Ankara İli Örneği.....	52
Tablo 12. Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP) ve Gençlik Programı Kapsamında Yürütülen Faaliyetler	55
Tablo 13. LDV Mesleki Eğitim Programı Kapsamındaki Faaliyetler.....	57
Tablo 14. ERASMUS + Programı Bütünsel Yapısı	58
Tablo 15. Meslek (İş) Analizinin Avantajları ve Dezavantajları	65
Tablo 16. Türkiye'de Modüler Eğitimin Tarihçesi	69
Tablo 17. Türkiye'de Mesleki-Teknik Eğitimin Paydaşları	92
Tablo 18. Türkiye'de Mesleki Eğitim İçerisindeki Bazı Meslekler	95
Tablo 19. Almanya'da Mesleki-Teknik Eğitim Alanlarına Göre Değişim Oranları ..	100
Tablo 20. Avustralya'da Mesleki Eğitimden Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar.....	110
Tablo 21. İngiltere'de Mesleki Eğitimden Sorumlu Kurumlar İle Sorumluluk Alanları	119
Tablo 22. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları	127
Tablo 23. Türkiye'de Mesleki Ortaöğretimde Yer Olan Meslek Alanları.....	128
Tablo 24. Alman Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Mesleki Ortaöğretim Yeterlilikleri.	131
Tablo 25. ABD'de Kariyer ve Mesleki Eğitim Alanlarının Taksonomisi.....	133
Tablo 26. TAFE Programlarındaki Mesleki-Teknik Eğitim Alanları.....	137
Tablo 27. Yükseköğretim Temel Göstergeleri	149
Tablo 28. Yükseköğretim öğrenci sayıları.....	150
Tablo 29. Meslek Yüksekokulu Çeşitleri.....	151

Tablo 30. Almanya'da Yükseköğretimde Mesleki-Teknik Eğitim	154
Tablo 31. Amerikan Mesleki-Teknik Eğitiminde Ulusal Kariyer Kümeleri	160
Tablo 32. Avustralya'da Üniversite Eğitimi Yeterlilikleri	163
Tablo 33. Fransa'daki Eğitim Kademeleri ve EQF Seviyeleri.....	167
Tablo 34. Japon Yükseköğretimi ve EQF'ye Yeterlilik Seviyeleri.....	172
Tablo 35.Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Programlarında Öğretmenlik Mesleği Dersleri.....	176
Tablo 36. 15546 Sayılı Kanun Gereğince Kapatılan ve Kurulan Fakülteler	178
Tablo 37. Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı Dersleri	179
Tablo 38. YÖK Tarafından Önerilen Seçmeli Dersler	180
Tablo 39. Alman Mesleki-Teknik Eğitiminde Görevli Öğretmen ve Eğitici Türleri. 181	
Tablo 40. Almanya 'da Eğitim Kademelerine Göre Öğretmen Eğitimi.....	182
Tablo 41. Japonya Eğitim Kademelerine Göre Gerekli Genel Sertifika Sınıfları.....	195
Tablo 42. MEB Bütçe ve Bütçe Tasarısının Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İle Merkezi Yönetim Bütçesine Oranları.....	198
Tablo 43. Halkın ve Özel İdarenin Eğitime Katkısı.....	199
Tablo 44.2014 Yılı 3308 sayılı Mesleki ve Teknik Eğitim Kanunu Gereğince Yapılan Geliştirme ve Yaygınlaştırma Faaliyetleri Harcamaları.....	200
Tablo 45. 2015 Yılı MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Alanı Tahmini Bütçesi.....	200
Tablo 46. Mesleki Eğitimin Ekonomik Kaynakları	204
Tablo 47. ABD'de Eğitim Harcamalarının Finansman Kaynakları	207
Tablo 48. İngiltere'de 2015-2016 Yılında Mesleki Eğitim Alanında Kullanılabilir Fonlar	214
Tablo 49. Japonya'da Eğitim Kurumlarının Kamu, Özel ve Yerel Olarak Dağılımı... 216	
Tablo 50. Ülkelerin Genel Özellikleri	219
Tablo 51. Ülkelerin Mesleki ve Teknik Eğitimleri İçin Önemli Gelişmeler	220
Tablo 52.Araştırmaya Dâhil Olan Ülkeleri Eğitim Yönetimleri Açısından Karşılaştırılması.....	222
Tablo 53. Mesleki ve Teknik Eğitimin Kapsamı	223
Tablo 54. Mesleki ve Teknik Eğitim Veren Ortaöğretim Okulları	226
Tablo 55. Ortaöğretimden Mezun Olanların Cinsiyete Göre Eğitim Alanları.....	228
Tablo 56. Mesleki-Teknik Eğitim Veren Yükseköğretim Okulları	230
Tablo 57.Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme Modelleri	232
Tablo 58. Türkiye ve Bazı Ülkelerde Eğitimin Finansman Kaynakları.....	236
Tablo 59. Ülkelerin Öğretmen Maaşları.....	237

Tablo 60. Ülkelerin Mesleki-Teknik Eğitimlerine İlişkin Bilgiler	239
Tablo 61. Durum Çalışması Evreninde Yer Alan Okullardaki Katılımcı Sayıları.....	242
Tablo 62. Durum Çalışması Katılımcıları	243
Tablo 63. Akademisyenler, MEB ve STK Temsilcilerine İlişkin Bilgiler	244
Tablo 64. Araştırmaya Katılan Mesleki ve Teknik Eğitim Paydaşlarına İlişkin Bilgiler.....	246
Tablo 65. Öğrencilerin Mesleki-Teknik Eğitimi Tercih Etme Nedenleri	247
Tablo 66. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okullarındaki Öğrenme-Öğretme Ortamına İlişkin Görüşleri	250
Tablo 67. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimde Uygulanan Modüllere İlişkin Görüşleri.....	252
Tablo 68. Öğrencilerin Okulda Aldıkları Eğitimin Mesleği Yapmalarına Katkısına İlişkin Görüşleri	255
Tablo 69. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Eğitimcilerle İlişkin Görüşleri.....	257
Tablo 70. Öğrencilerin Lise Eğitiminden Sonra Mesleki-Teknik Eğitime Geçişteki Mevcut Duruma İlişkin Görüşleri	259
Tablo 71. Öğrencilerin Staj Uygulamalarına İlişkin Görüşleri.....	261
Tablo 72. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri..	263
Tablo 73. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Çözüm Önerileri	266
Tablo 74. Öğrencilerin Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentileri	268
Tablo 75. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	270
Tablo 76. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Çözüm Önerileri	274
Tablo 77. Öğretmenlerin MEB'in Rolüne İlişkin Görüşleri.....	278
Tablo 78. Öğretmenlerin Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Görüşleri.....	280
Tablo 79. ML Öğretmenlerinin MTE Uygulamaları Açısından Okulun Durumuna İlişkin Görüşleri.....	283
Tablo 80. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimde Uygulanan Modüllere İlişkin Görüşleri.....	285
Tablo 81. Öğretmenlerin Ortaöğretim Sonrası Mesleki-Teknik Eğitime Sınavsız Geçişe İlişkin Görüşleri	288
Tablo 82. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelen Öğrenci Profiline İlişkin Görüşleri.....	290

Tablo 83. Öğretmenlerin Teknik Eğitim Fakültelerinin Kapatılmasına İlişkin Görüşleri.....	293
Tablo 84. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimcilerinin Öğretmenlik Mesleği Açısından Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri.....	296
Tablo 85. Öğretmenlerin Mesleki-Teknik Eğitimin Yönetmelik Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	298
Tablo 86. ML Öğretmenlerinin Geleceğin Mesleki ve Teknik Eğitimine İlişkin Görüşleri.....	299
Tablo 87. Öğretmenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	302
Tablo 88. Öğretmenlerin Türkiye’de Mesleki-Teknik Eğitimin Geleceğine İlişkin Görüşleri.....	304
Tablo 89. MEB ve STK Temsilcilerinin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	306
Tablo 90. MEB ve STK Temsilcilerinin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Çözüm Önerileri	308
Tablo 91. MEB ve STK Temsilcilerinin MEB’in Rolüne İlişkin Görüşleri.....	310
Tablo 92. MEB ve STK Temsilcilerinin Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Görüşleri	311
Tablo 93. MEB ve STK Temsilcilerinin MTE Uygulamaları Açısından Okulun Durumuna İlişkin Görüşleri.....	313
Tablo 94. MEB ve STK Temsilcilerinin Mesleki ve Teknik Eğitimde Uygulanan Modüllere İlişkin Görüşleri	314
Tablo 95. MEB ve STK Temsilcilerinin Ortaöğretim Sonrası Mesleki ve Teknik Eğitime Sınavsız Geçişe İlişkin Görüşleri	315
Tablo 96. MEB ve STK Temsilcilerinin Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelen Öğrenci Profiline İlişkin görüşleri	317
Tablo 97. MEB Temsilcilerinin Teknik Eğitim Fakültelerinin Kapatılmasına İlişkin Görüşleri.....	319
Tablo 98. MEB Temsilcilerinin Mesleki ve Teknik Eğitimin Yönetmelik Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	321
Tablo 99. MEB ve STK Temsilcilerinin Geleceğin Mesleki ve Teknik Eğitimine İlişkin Görüşleri.....	321
Tablo 100. MEB ve STK Temsilcilerinin Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentilerine İlişkin Görüşleri	323
Tablo 101. MEB ve STK Temsilcilerinin Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Geleceğine İlişkin Görüşleri	324

Tablo 102. İşveren ve İşgörenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunlarına İlişkin Görüşleri.....	325
Tablo 103. İşveren ve İşgörenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimdeki Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	327
Tablo 104. İşveren ve İşgörenlerin MEB'in Rolüne İlişkin Görüşleri.....	328
Tablo 105. İşveren ve İşgörenlerin Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Görüşleri.....	329
Tablo 106. İşveren ve İşgörenlerin MTE Uygulamaları Açısından Okulun Durumuna İlişkin Görüşleri.....	330
Tablo 107. İşveren ve İşgörenlerin Ortaöğretim Sonrası Mesleki ve Teknik Eğitime Sınavsız Geçişe İlişkin Görüşleri	331
Tablo 108. İşveren ve İşgörenlerin Mesleki ve Teknik Eğitime Yönelen Öğrenci Profiline İlişkin görüşleri.....	332
Tablo 109. İşveren ve İşgörenlerin Geleceğin Mesleki ve Teknik Eğitimine İlişkin Görüşleri.....	333
Tablo 110. İşveren ve İşgörenlerin Mesleki ve Teknik Eğitimden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	334
Tablo 111. İşveren ve İşgörenlerin Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Geleceğine İlişkin Görüşleri	335
Tablo 112. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Alanında Tüm Paydaş Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	337

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Nurkse'nin Eğitim Kısır Döngüsü Kuramı.....	9
Şekil 2. Devletin güçleri ve eğitimle olan ilişkileri.....	18
Şekil 3. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü.....	29
Şekil 4. Modüler sistem yaklaşımı.....	37
Şekil 5. İşverenlerin belli bir pozisyon için eleman bulamama nedenleri.....	41
Şekil 6. Davies'e göre mesleki-teknik eğitimde program geliştirme.....	62
Şekil 7. Meslek (İş) analizi işlemleri.....	64
Şekil 8. Mahiroğlu'na göre mesleki-teknik eğitimde program geliştirme.....	66
Şekil 9. Sezgin'e göre mesleki-teknik eğitimde program geliştirme.....	67
Şekil 10. MEB yeterliliğe dayalı modüler öğretim programı geliştirme.....	71
Şekil 11. MEB Teşkilat Şeması.....	91
Şekil 12. Türk eğitim sistemi ve okul kademesine göre öğrenci yaşları.....	93
Şekil 13. Türk Milli Eğitim sistemi yapılanması ve mesleki eğitimin yeri.....	94
Şekil 14. Almanya'da mesleki eğitim ve öğretimin kurumsal şeması.....	97
Şekil 15. Almanya eğitim sisteminde eğitim kademeleri ve yaş aralıkları.....	98
Şekil 16. Alman eğitim-öğretim sistemi.....	99
Şekil 17. ABD Eğitim Departmanı yapısı.....	103
Şekil 18. Amerika Birleşik Devletleri eğitim-öğretim sistemi.....	105
Şekil 19. Avustralya Yeterlilikler Seviyesi Çarkı.....	112
Şekil 20. Avustralya eğitim sistemi.....	113
Şekil 21. Fransa eğitim sisteminde eğitim kademeleri ve yaş aralıkları.....	116
Şekil 22. İngiltere eğitim sisteminde eğitim kademeleri ve yaş aralıkları.....	120
Şekil 23. Japonya Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı.....	122
Şekil 24. Japon Eğitim Sistemi.....	123
Şekil 25. Türkiye'de öğrencinin ortaöğretime yönelme ve mesleki eğitim süreci.....	126
Şekil 26. Avustralya'da mesleki eğitimde akreditasyon.....	135
Şekil 27. Fransa'da mesleki-teknik eğitimde "Kariyer Yolu".....	141
Şekil 28. Meslek yüksekokullarının faaliyetinin bağlı bulunduğu yer.....	151
Şekil 29. Almanya'da yükseköğretimde kullanılan derece sistemi.....	155
Şekil 30. Almanya'da ileri mesleki eğitim-öğretimin bileşenleri.....	156
Şekil 31. Almanya'da Mesleki Eğitimi Öğretmeni Eğitimi.....	183
Şekil 32. Almanya'da mesleki-teknik eğitim okullarının finansman yapısı.....	204

Şekil 33. İngiltere'de mesleki eğitimin ekonomik kaynakları.....	212
Şekil 34. Ülkelerin 25-64 yaş arası nüfusun istihdam oranları.....	224
Şekil 35. Ülkelerin 25-34 yaş arası nüfusun istihdam oranları.....	225
Şekil 36. Ülkelerin mesleki-teknik eğitimin ortaöğretim içindeki payı.....	229
Şekil 37. Ülkelerin temel eğitimde öğrenci başına yıllık harcama miktarları	234
Şekil 38. Katılımcıların görüşlerine göre Türkiye'de mesleki-teknik eğitim	336
Şekil 39. Katılımcı görüşlerine göre Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin durumu	342
Şekil 40. Yeni mesleki ve teknik eğitim okulu modeli	354
Şekil 41. Mesleki rehberlik süreçleri	356
Şekil 42. Teknoloji Fakültelerinde öğretmen yetiştirme.....	359
Şekil 43. Türkiye için mesleki ve teknik eğitim model önerisi	363

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluđu
AML	Anadolu Meslek Lisesi
ASO	Ankara Sanayi Odası
ATL	Anadolu Teknik Lisesi
CEDEFOP	Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EARGED	Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı
ECTS	The European Credit Transfer System
ECVET	European Credit Transfer in Vocational Education and Training
EQAVET	Mesleki Eğitim ve Öğretim için Avrupa Kalite Güvencesi
EML	Endüstri Meslek Lisesi
FOET	Eğitim ve Öğretim Alanları Sınıflaması
HBÖ	Hayat Boyu Öğrenme
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
ISCED	Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması
ISCO	Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KB	Kalkınma Bakanlığı
LLP	Hayatboyu Öğrenme Programı
LİMME	Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi
ME	Mesleki Eğitim
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEK	Mesleki Eğitim Kurulu
MEGEP	Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi
MESGEP	Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi
METEK	Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi
METEM	Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi
METGE	Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi
ML	Meslek Lisesi
MTE	Mesleki ve Teknik Eğitim

MYO	Meslek Yüksekokulu
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OSANOR	Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi
OSEP	Okul-Sanayi Eğitim Programları Projesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
TYÇ	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
UA	Ulusal Ajans
UMEM	Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

TANIMLAR

Çıracak: Mesleki eğitim-teknik eğitim uygulamaları içerisinde ilgili meslek alanın gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıkların bir iş içerisinde çıraklık sözleşmesi koşullarına göre geliştirilen kişidir (4702 md. 3/c).

İşgücü: Bir meslek dalında belirli bir düzeyde yeterliliğe sahip olarak mal ve hizmet üreten yetişmiş nitelikli birey (Doğan, 2002, s. 3).

Kalfa: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişiyi ifade eder (4702 md. 3/e).

Meslek: Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş (TDK, 2015b).

Meslek Yüksekokulu: Sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde ihtiyaç duyulan bu alanlarla ilgili bilgi ve beceriye sahip olan nitelikli ara eleman işgücünü yetiştirmek amacıyla kurulmuş ön lisans düzeyindeki okullardır (Şahin ve Fındık, 2008, s. 69).

Sosyal Sermaye: Toplumun ekonomik kalkınmasını etkileyen ve bu toplumun sahip olduğu normlar, kurallar, ağlar, iletişim, karşılıklı güven ve insanlar arası itibarın oluşturduğu sağlıklı bütünsel yapıdır (KOSGEB, 2005).

Staj: Bir meslek edinmek üzere öğrenim gören olan kişinin bu öğrenim süresi içinde edineceği kazanımlar çerçevesinde geçireceği uygulamalı öğrenme süresi ya da dönemidir (TDK, 2015c).

Toplumsallaşma: Bireyin içinde yaşadığı toplumun davranış kalıplarını ve ona ait toplumsal yapılarını kendi kişiliğine mal ederek toplumun bir parçası haline gelmesidir (Tezcan, 1994, s. 37).

Usta: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen; üretimi planlayabilen; üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümleyebilen; düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişi (4702 md. 3/f).

Yarı-Zamanlı Öğrenim: Tam zamanlı bir öğrenim kurumuna devam etmeyen birey için işi, boş zaman uğraşısı ve eğitimi birleştirerek birçok değişik yöntemden birini seçmeyi gerektiren öğrenme sürecidir (Alkan ve diğerleri, 2001, s. 6).

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bireylerin ve toplumların eğitimden beklentileri içerisinde en ön planda yer alan meslek edinme, eğitimin mesleki-teknik eğitim uygulamaları içinde yer almaktadır. Bu planlı ve programlı eğitim faaliyetleri, toplumların devamlılığını sağlayan uzman bireyleri ve onlara üretimin her kademesinde yardımcı olan nitelikli ara elaman gücünü yetiştirmektedir. Mesleki-teknik eğitimin bu işlevi bütün toplumlar tarafından bilinmekte olup gelişmiş sanayi gücüne sahip olan modern çağın sanayi toplumları bu faaliyetleri daha düzenli hale getirerek eğitimin ve toplumların güncelliğini korumaya çalışmaktadırlar. Türkiye’de de mesleki-teknik eğitim uygulamaları yürütülmekte olup bireylerin meslekleşmesi sağlanarak toplumun ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır. Buna rağmen mesleki-teknik eğitimin genel düzeyde ülkenin çağdaşları ile yarışabilecek yeterli düzeye sahip olduğunu söylemek oldukça güçtür. Toplumsal anlamda, mesleki-teknik eğitimin önemi ile ilgili toplumun her kademesi bir fikir sahibi olmakla birlikte doğru adımları atmakta zorluklar yaşanmaktadır. Bu araştırmada gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerin vatandaşlarına sunmuş olduğu mesleki-teknik eğitim uygulamaları eğitimsel, sosyal, toplumsal ve ekonomik anlamda incelenerek Türkiye’de mesleki-teknik eğitim faaliyetlerine yol gösterecek verilerin sunulması ve bu alana ilişkin bir model önerisi getirmesi bakımından bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma Türkiye’deki mesleki-teknik eğitimin farklı boyutlarını konu edinmektedir. Mesleki-teknik eğitimle ilgili alanyazın tarandığında farklı ülkeleri içeren karşılaştırmalı bir mesleki-teknik eğitim konusunun bu araştırmalarda çalışılmadığı saptanmıştır. Ayrıca bu çalışmalarda mesleki-teknik eğitimin içinde bulunan paydaşların, araştırma sürecine sınırlı bir şekilde dâhil edildiği ya da bu paydaşlara hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Alanyazın incelemesi yapıldığında Türkiye’de 2000’li yıllardan önce yapılan birçok araştırmanın mesleki-teknik eğitim alanının teorik kısmına yönelik olduğu, bu yıllardan sonra ise özellikle modüler öğretim sistemi ve AB ilerleme süreçleriyle birlikte araştırmaların yavaş yavaş uygulamaya kaydığı gözlemlenmektedir. Ancak bu alana ilişkin uygulamalı araştırmalar henüz olması gereken noktada değildir. Bu nedenle, Türkiye’de mesleki-teknik eğitimde söz sahibi olan paydaşların görüşlerine yönelik uygulamalı araştırmaların yetersiz olması bu araştırmanın önemini artırmaktadır.

1.1. Mesleki ve Teknik Eğitim

Meslek; “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2015a). Medeni cemiyetlerin kurduğu temel müesseseler içinde en önemlilerinden biri iştir. Diğer bütün müesseselerin varlığı bu müessesenin sürekli olarak başarı sağlamasına bağlıdır (Mays, 1960, s. 1). Ayrıca iş, insanın manevi hayatı ve rasyonel düşüncesi yanında onun özünü belirleyen önemli bir unsurdur. Buna rağmen iş ya da meslek kavramının bir eğitim ilkesi olarak kabul edilmesi, ancak çok sonraları olmuştur (Aytaç, 2006). İş kavramının eğitimsel bir konu olarak ele alınmasıyla meslek edinmenin eğitim vasıtasıyla mümkün olacağı görüşü doğmuştur. Klasik anlamda yapılan meslek eğitimi, okulun ve eğitimin temel alındığı anlayış ve toplum içinde meydana gelen değişikliklerle farklı uygulamaları beraberinde getirmiştir. Değişime uğrayan bu toplumsal koşullar nedeni ile aile içinde yapılan meslek eğitimi daha uzmanlaşmış bir yapıya bürünerek yerini çıraklık sistemine bırakmıştır. Çıraklık eğitiminde bireyin sahip olacağı üretim bilgisi ve belli bir iş yapma becerisi ki buna zanaat ta denilebilir; bilgi ve becerinin, sahiplerinden diğerlerine aktarılmasıdır. Bu aktarım çıraklık eğitimini sosyal ilişkileri barındıran sosyal bir müessese haline getirmektedir (Akkutay, 1991, s. 3). Çıraklık sisteminin gelişmesi, iş eğitiminin aile dışında bir yapı tarafından yürütülmesine imkân sağlamıştır. Endüstriyel gelişmelerin neden olduğu değişiklikler meslekleri çeşitlendirip daha uzmanlaşmış teknisyen ve yarı vasıflı işçi ihtiyaçlarını arttırmıştır. Bu gelişmeler, çıraklık sisteminin dışında çeşitli mesleki eğitim sistemlerinin geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Böylece mesleki-teknik eğitim, örgütlenmiş bir okul programı olarak eğitim sistemlerine girerek ve birçok değişikliğe uğrayarak bugünkü uygulanan şeklini almıştır (Doğan, 1983; Demir ve Şen, 2009).

Mesleki-teknik eğitimin gelişim sürecinde bu alanda çalışmalar yapan eğitimciler arasında farklı reformist yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Mesleki eğitim alanında 18. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkmaya başlayan “İş Okulu” ve “Üretim

Okulu” akımları bu alana farklı bakışlar getirerek mesleki-teknik eğitime önemli etkiler bırakmıştır. Özellikle “İş Okulu Akımı” kendi zamanında ve sonraki devrede, çağımızı çok güçlü bir şekilde etkilemiştir. Bu nedenle eğitimciler tarafından en geniş kapsamlı bir eğitim reformu olarak nitelendirilmektedir (Aytaç, 2006, s. 93). Ayrıca Rousseau tarafından ortaya atılan mesleki ve teknik eğitim kavramı, Pestalozzi, Froebel, Dewey ve Kerschensteiner tarafından geliştirilmiş ve modern meslek eğitiminin kuramsal temeli oluşturulmuştur. Bu öncüler iş-egitim ilişkisini, işe olan gereksinimi, toplumsal ve bireysel gelişime katkısının belirgin hale getirmişlerdir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001, s. 27).

Türk Eğitim Tarihi incelendiğinde, mesleki-teknik eğitim anlamında farklı çağlarda farklı uygulamalar ve yapılanmaları içeren özellikleri eğitim anlayışı içerisinde barındırdığı görülmektedir. Türk tarihinde mesleki-teknik eğitim alanında yapılan önemli gelişmeler Cumhuriyet öncesi dönemde ve Cumhuriyet döneminde görülmektedir. Ancak bu dönemin dışında eski Türk toplumlarında mesleki eğitim de önemli bir yer tutmaktadır (Akyüz, 2013, s. 5). Cumhuriyet öncesi dönemde Türk esnaf ve sanatkârlarının teşkilatlanmasıyla doğan çıraklık eğitimi bir mesleki eğitim türü olarak 12. yüzyılda Selçuklular devrinde Ahilik Teşkilatıyla başlamıştır. Bu dönemde Anadolu’ya gelen Türkler arasındaki esnaf ve sanatkârlar Anadolu’da bulunan meslektaşlarına kendilerini kabul ettirebilmek için bir teşkilatın kurulmasına ihtiyaç duymaları bu teşkilatı ortaya çıkarmıştır (Yörük, Dikici ve Uysal, 2002). Ortaya çıkan esnaf ve zanaatkâr sınıfı, batının aksine Türklerde “iyi insan olma” ve “hizmet ehli olma” düşüncesiyle doğmuştur (Akkutay, 1991, s. 5). Bu dönemde çağdaşlarının çok önünde bir yapılanma olan “Ahilik, küçük esnaf, usta, kalfa ve çırakları içine alan onların dayanışmaları kadar mesleklerini dürüstlük ve özenle yapmalarını, ayrıca eğitilmelerini amaçlayan bir lonca” teşkilatıdır (Akyüz, 2013). Ahi Teşkilatları insanların mesleki-teknik eğitim ihtiyaçlarını işbaşıyla eğitim ile karşılamış, sosyal ve siyasal anlamda toplumu etkilemiştir. Toplumda üretimin devamını sağlarken kaliteli üretim hakkında esnaflara gerekli düzenlemeler ve cezai yaptırımlar sunmuştur. Bu teşkilat 17. yüzyıla kadar aktif olarak çalışmış, toplumda sosyal ve ekonomik faaliyetleri yerine getirirken üretimin devamlılığını da sağlamıştır. Ancak Osmanlı Devletinin yönetiminde gayrimüslim tebaanın var olması bu dinler arasında ortak bir işbölümü ve çalışma ortamının oluşturulması zorunluluğu doğmuştur. Bu zorunluluk nedeniyle teşkilatın daha önceki yapısından büyük bir değişiklik kaybetmeden yeni bir teşkilat doğmasına neden olmuştur. “Gedik” adı verilen yeni teşkilatın verdiği çıraklık ve kalfalık eğitiminden geçip ustalığa ulaşmayan; yani Gedik sahibi (Gedik’li) olmayan hiç kimse sanat ve ticaretle uğraşamamaktaydı. Bu mesleki eğitim uygulamasına “gedik usulü” denilmektedir. Gedik teşkilatı 1860 yılına gelindiğinde bazı ticaret anlaşmaları gereği ortadan kaldırılmıştır (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, [TİSK] 1997, s. 8).

Osmanlı Devleti mesleki eğitiminde meslek teşkilatlarının yanında zamanla ihtiyaç dâhilinde açılan bazı mesleki-teknik eğitim okulları bulunmaktaydı. Bu okullar, toplumda bu yöndeki ihtiyacı gören padişahların, yöneticilerin ve toplumun önemli şahsiyetlerinin çabaları ile açılmış eğitim kurumlarıdır. 19. Yüzyılın ikinci yarısında endüstri, ev ekonomisi, ticaret ve tarım alanlarında okullar açıldığı görülmektedir (Akkutay, 2011, s. 147). 1861’de Tuna Valiliği yapan Mithat Paşa öncelikle Niş’te, ardından 1864’te Ruscuk ve Sofya ‘da kimsesiz çocukları barındırmak ve onlara birer sanat (meslek) öğretmek hedefiyle ilk sanat okulları olarak bilinen “Islahaneler’i” açmıştır. Islahaneler’de öğrencilere, çuhacılık, araba yapıcılığı, kunduracılık, terzilik, külahçılık vb. çağın önemli sanatları öğretilmiştir. Bursa Tophane Sanat Okulu bu dönemde açılan ilk sanat okullarından olup zamanla İzmir, Konya, Diyarbakır, Kastamonu gibi Anadolu illerine de yayılmıştır (Yörük, Dikici ve Uysal, 2002 ve Akkutay, 2011). Aynı zamanda kızların mesleki eğitimi ile ilgilenen Mithat Paşa 1285’te (1869) Yedikule’deki fabrikalarda çalıştırılmak üzere bir kız sanayi mektebi açarak buraya elli kız kaydettirmiştir. Bundan sonra Maarif Nezareti, kızları hem okutmak hem de meslek sahibi yapmak amacıyla 1878’te Üsküdar’da, 1879’ta İstanbul’un Aksaray ilçesinde ve İstanbul Cağaloğlu’nda olmak üzere üç tane kız sanayi mektebi açmıştır (Tuna, 1973 ve Akkutay, 2011). 1883 Yılında dönemin Ticaret Bakanı Suphi Paşa “Hamidiye Ticaret Mektebi Alisi” adıyla ilk ticaret okulunu açmıştır (Akkutay, 2011, s. 148).

Askeri ihtiyaçların artması, teknik eğitim almış eleman sıkıntısı çekilmesi askeri alanda da bazı teknik okulların açılmasını zorunlu kılmıştır. Bu tarihte devletin askeri, mali ve ekonomik açıdan mevcut durumu kötüye gitmekte yerli sanatlar giderek ortadan kaybolmaya başlamıştır. Devlet tarafından “Mühendishane-i Bahri-i Hümayun”, “Mühendishane-i Berri-i Hümayun” batı örneği ilk teknik okullar olarak açılmıştır. Sınırlı olan yerli sanayiye korumak için bazı teşebbüsler yapılmış ancak istenilen başarı alınamamıştır (Nogay, 2007). Bu teknik eğitim çalışmalarının yanında Osmanlı İmparatorluğunda ilk çırak mektepleri, çalışma yerlerine yakın olarak 1914 yılında açılan biri Üsküdar’da diğer ikisi İstanbul’da olmak üzere açılan okullardır. Açılan bu çırak okullarının asıl amacı gündüz ticaretle uğraşan ve okuma fırsatı bulamayan öğrencilere ilköğrenim vermektir. Ayrıca demiryollarında ihtiyaç duyulan teknik elemanların yetiştirilmesi için de 1915 yılında İzmir ve İstanbul’da “Şimendifer Mektepleri” açılmıştır (Tuna, 1973, s. 38-39).

Cumhuriyetin eğitime getirdiği kazanımlar mesleki-teknik eğitim alanına da yansımıştır. Mesleki-teknik eğitimde sanayi, ticaret ve hizmetler sektörlerine nitelikli ara eleman yetiştirmek için bazı adımlar atılarak Türk eğitim sisteminin temel organlarından biri haline getirilmiştir (Özsoy, 2007, s. 149). 1933’te Eğitim Bakanlığının merkez yapısı içinde Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü ve 1941’de Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı oluşturulmuştur. Yine